

Proffklasseverktøy

- for at alle elever skal få si sin mening

Verktøyene i dette heftet er utviklet bygd på hovedsvarene fra elever i FFs skoleundersøkelser og i direkte samarbeid med elever og fagfolk. Verktøyheftet inneholder måter for elever å oppleve elevmedvirkning og demokrati i praksis. Dette gjøres gjennom ulike former for deltakelse, som sikrer at ulike elever får mer like muligheter for å bli hørt. Svarene fra elevene kan brukes av hver enkelt voksen og i kvalitetsutvikling i skolen. PPT kan også bruke verktøyene i systemrettet arbeid.

Alle de voksne i skolen kan bruke verktøyene og lage spørsmål som passer i den situasjonen de møter elevene i. Verktøyene kan og brukes i klassens time:-)
De kan også brukes knyttet til særlig to av de tverrfaglige temaene i læreplanen: demokrati og medborgerskap, og folkehelse og livsmestring

INNHOLDSFORTEGNELSE

Forklaringer fra elever
Forandringsfabrikkens proffklasser
Bakgrunn for proffklasseverktøyet
Lovverk om elevers deltakelse

DEL 1 ROLLEN TIL DEN VOKSNE SOM HENTER INN TILBAKEMELDINGER OG RÅD

DEL 2 FORBEREDELSE

Bestemme tema
Praktiske forberedelser
Ikke nødvendig - men ekstra gøy

DEL 3 VERKTØY

Lapp i hatt
Rådgiverne kommer
Ønskebrønn
Bestemme-plan
Glødebarometer
Ønskevoksen
Bra/Dårlig-foto
Hvis jeg var skolesjef
Kjære rektor

DEL 4 POSTLØYPE

DEL 5 TILBAKEMELDINGER

Tilbakemelding TIL elevene
Tilbakemelding FRA elevene

FORKLARINGER FRA ELEVER

OM HVORFOR DET ER VIKTIG Å FÅ VÆRE MED Å BESTEMME I SKOLEN

Elever er på skolen nesten hver dag, og bruker mange timer av livene sine der. Med tilbakemeldinger og råd direkte fra elever i skolen, kan dere sammen finne ut hva som trengs for at skolen skal være et sted elever føler seg trygge. Når elever er trygge kan de lære bedre.

Tilbakemeldinger og råd direkte fra elevene på skolen kan:

♥ gi dere voksne i skolen tips og ideer til hva som skal til for at klassen og skolen skal kjennes trygg

♥ gi dere voksne i skolen tips og ideer til hva som motiverer for læring

Når Forandringsfabrikken har spurt elever hvorfor de tenker det er viktig at skolen lar elever være med å bestemme hvordan skolehverdagen skal være, er dette noen av svarene som går igjen fra mange:

♥ vi får en bedre skolehverdag

♥ det blir lettere og morsommere å lære

♥ vi blir mer engasjerte og motiverte

♥ det er vi som vet hvordan vi selv lærer best

♥ vi kan føle oss tryggere

♥ det kan bli bedre klassemiljø

♥ vi har rett til det

♥ lærerne får vite mer om hvordan vi tenker

♥ det er vi som skal lære på skolen

♥ for at vi skal føle oss sett, hørt og inkludert

♥ for at flere skal føle at vi lærer nok og får nok utfordringer

♥ for at vi kan trives bedre på skolen

♥ for at vi skal føle at vi kan påvirke noe

♥ våre tanker og meninger kan gjøre skolen enda bedre

Sitater

Det blir mye lettere for de voksne hvis de bare hører med meg først, for da får de løsninger med en gang.

Hvis de ikke spør meg hva som er viktig, er jeg bare stille.

Hvis jeg skal si noe som helst til de, må jeg kjenne at de faktisk vil vite.

Kilde: Rapporten 'Snakke trygt i skolen' (2021)

Forandringsfabrikkens proffklasser

Om Forandringsfabrikkens undersøkelser i skolen

Utviklingen av proffklasseverktøy bygger på mer enn 10 år med besøk i klasser rundt i Norge. Forandringsfabrikken har gjennomført undersøkelser, på ulike tema knyttet til trygghet, trivsel og læring på skolen. Til sammen har over 8000 elever gitt råd i disse undersøkelsene. Alle elever sitter på viktige tanker om hva som er bra i skolen og hvordan den kan bli bedre. Det har derfor vært viktig at ALLE elevene i klassene har fått mulighet til å delta.

Noen av elevene som har deltatt i undersøkelsene har vært med som viktige rådgivere for Norge. De svarene som går mest igjen er formidlet til politikere og myndigheter med ansvar for kvalitetsutvikling.

Om Forandringsfabrikkens proffklasser

Med midler fra Utdanningsdirektoratet og Helsedirektoratet har FF siden 2021 samarbeidet med over 1962 elever i alderen 8-16 år i proffklasser på over 40 skoler ulike steder i Norge. Målet har vært å prøve ut og samle erfaringer fra hvordan det å bli invitert til å dele tilbakemeldinger og å gi råd, kan bli en naturlig del av skolehverdagen for elevene. Målet har også vært å inspirere til at skoler og kommuner selv systematisk henter inn tilbakemeldinger og råd fra elevene. Dette kan bidra til å gjøre skolen tryggere og mer motiverende for flere elever.

Elevene i proffklassene har deltatt i nasjonale skoleundersøkelser på ulike tema. Tema i undersøkelsene de siste to årene:

- [Snakke trygt i skolen](#): Undersøkelse med 1200 elever fra 8-16 år
- Bestemme klokt i skolen (del 2 av Snakke trygt i skolen): Undersøkelse med 1142 elever fra 10-16 år
- Du er viktig: [Nettressurs](#) med 597 elever 10-16 år

Tilretteleggere fra Forandringsfabrikken inviterer elevene til å gjøre oppdrag, med visuelle verktøy og dialoger. Verktøyene vektlegger at alle elevene kan delta.

I en proffklasse deltar alle som rådgivere med akkurat sin ekspertkunnskap som elev. Klassene kalles proffklasse fordi elevene er "proffe" på hvordan det kjennes å gå på skolen og hva som kjennes eller ikke kjennes nyttig og trygt.

Bakgrunn for proffklasseverktøyet

Like muligheter til å bli hørt

Proffklasseverktøy er spesifikt utviklet for å ivareta at alle elever får like muligheter for å bli lyttet til. Det bidrar til at alles stemmer kommer frem og kan brukes av lærere og i skoleutviklingen. For å få til dette, bygger beskrivelsene av verktøyene, rollen til den voksne som henter inn tilbakemeldinger og organiseringen osv., direkte på tilbakemeldinger fra elever. Metodikken har løsninger på hva som kan gjøre det tryggere for elevene å være ærlige og hva som gjør det mulig for dem å gi dybdeforklaringer om hvordan skolen kjennes. Den gir også elevene mulighet for på en trygg måte å gi råd til hvordan skolen kan bli best mulig, for flest mulig elever.

Varierte og engasjerende verktøy

Beskrivelsen av proffklassemetodikken inneholder ulike verktøy, inkludert verktøy som sikrer at:

- elevene kan jobbe visuelt og kreativt, for at alle skal kunne delta
- elever som trenger mer praktiske og varierte arbeidsmåter for å holde fokus og interesse, får mulighet til dette
- elever som til vanlig kan kjenne på utrygghet, som sier lite, som er eller har vært utsatt for erting eller plaging, kan få til å bidra
- elever kan forbli anonyme overfor medelever, og evt. overfor den voksne på skolen som bruker verktøyene i klassen

Gjennom å bruke verktøyene vil voksne i skolen, i tillegg til å få råd fra sine elever, kunne få et bedre innblikk i klassemiljøet eller ting som skjer i elevenes liv. Dette kan f.eks. handle om hvordan trygt det kjennes i klassen, når det ikke kjennes trygt, hvordan elever opplever undervisningen - gruppearbeid med andre elever og friminuttene. Det kan også komme frem at elever opplever å bli mobbet eller andre vonde ting på skolen, hjemme eller andre steder.

Lovverk om elevers deltakelse

I formålsbestemmelsen i opplæringsloven står det at elevene "skal ha medansvar og rett til medverknad," oppl. § 1-1(6). I forslag til ny opplæringslov har utvalget foreslått en egen bestemmelse om elevers rett til å bli hørt og til å medvirke i spørsmål som gjelder dem selv. Dette er i tråd med rettighetene elever har etter barnekonvensjonen.

Barnekonvensjonen gir elever rett til medvirkning i sin skolehverdag:

FNs barnekonvensjon ble gjort til norsk lov i 2003, gjennom menneskerettighetsloven § 2. Dette gir barn rettigheter i møte med skolen og lærere, i avgjørelser som handler om dem som elever.

En av barnekonvensjonens grunnleggende prinsipper er barns rett til å uttale seg fritt, BK art. 12. Barn har rett til å uttale seg om sin egen skolehverdag, og deres mening skal vektlegges. Dette er en selvstendig rettighet barn har, som verken foreldre eller andre kan begrense. Retten til å gi uttrykk for sitt syn, og å bli hørt, er avgjørende for medvirkning.

Barn skal kunne medvirke på systemnivå

Etter barnekonvensjonen art. 12 og GrL § 104 første ledd har barn rett til å uttale seg og bli hørt. Dette gjelder både for hvert enkelt barn i saker som gjelder barnet, **og ved handlinger og avgjørelser som gjelder barn som gruppe. Barn som gruppe kan for eksempel være som en klasse og eller skole, og ved politiske prosesser når myndighetene utformer nye lover.**

FNs barnekomite sier at begrepet "deltakelse" markerer at det å inkludere barn i en prosess ikke skal være noe forbigående, men utgangspunktet for en aktiv utveksling av synspunkter mellom barn og voksne om utviklingen av politiske linjer, programmer og tiltak i alle sammenhenger som er relevante for barns liv.¹ I Norge omtaler vi gjerne dette som "medvirkning".²

Medvirkning og deltakelse kan ta flere former

Elever har rett til å bli hørt også i andre sammenhenger enn det klassiske skoledemokratiet. Barnekomiteen sier om retten til å uttale seg i art. 12 at "partene skal orientere seg om hvilke synspunkter som er rådende om bestemte temaer i ulike grupper av barn" og at barns erfaringer i systemer skal vektlegges.³ Med andre ord er det tilbakemeldinger og råd fra elevene selv som er avgjørende for at skolen skal fungere godt og for at elevene skal kunne ha en reell medvirkning.

¹ Generell kommentar nr. 12 (2009) avsnitt 13.

² Forskrift om medvirkning og tillitsperson § 5: "Barns medvirkning er en prosess som må utøves under hele sakens forløp i barnevernet."

³ Generell kommentar nr. 5 Generelle tiltak til gjennomføringen av Konvensjonen om barnets rettigheter (artiklene 4 og 42 og artikkel 44 nr. 6) avsnitt 12.

DEL 1 - ROLLEN TIL DEN VOKSNE SOM HENTER INN TILBAKEMELDINGER OG RÅD

Den viktigste oppgaven til den voksne som skal hente inn svar fra elever, er å få frem de verdifulle tilbakemeldinger og råd fra elevene, sånn at den kan brukes til positiv forandring i skolen og i klassen. For at det skal kjennes fint for elever å gi svar, er det viktig at du som voksen:

★ **Engasjerer og viser varme til elevene.** Før dere går inn i klasserommet, kjenn etter og lag dere et mål om at alle elevene skal kjenne at dette er viktig og gøy! Vis med ansikt, ord, tonefall og kroppsspråk at dere gleder dere. Glede, smil og humor kan skape både god stemning og trygge rom. Dette er nok dere som voksne på skolen allerede er gode på. Bruk det i MASSEVIS her.

★ **Sier noe om hva svarene skal brukes til.** Si hvem som får se svarene og hvordan skolen skal bruke dem. Dette kan avgjøre hvor ærlig elevene er. Hvis elevene kan se og kjenne at det gjøres noe med svarene de gir, kan de bli mer motiverte til å svare. Hvis dere skal dele informasjonen med andre voksne på skolen er det viktig å avtale konkret sammen med elevene hva som formidles.

★ **Viser at dere VIL ha råd fra elevene.** Vis med hele dere at dere ønsker å høre rådene elevene har. Da kan de kjenne at det er vits i å være ærlig. Vis med kroppsspråk, ansikt og ord at dere er nysgjerrige og glade for å få høre rådene.

★ **Viser at dere vil forstå i dybden.** Still spørsmål som "hvorfor er ... viktig?", "hvordan kan det gjøres på en klok måte?", "hva blir forskjellen hvis...?", "hva har det å si for elever at...?" Fortsett å si at dere trenger råd fra alle. Også hvis noen elever sier at de ikke vet, eller melder seg ut.

★ **Er fleksibel og åpen.** Tør å ikke ha full kontroll, og å følge det som skjer i klasserommet, også når det ikke var planlagt, forventet eller ønskelig. Prøv å finn en løsning sammen med elevene, for eksempel hvis noen ikke vil jobbe på gruppe eller at det oppstår konflikt. Det kan oppstå behov for små eller større endringer underveis, som å bytte om på grupper på en trygg måte og å legge til rette for at noen kan jobbe alene eller på andre måter enn først tenkt.

★ **Er ydmyk.** Vis og si at dere er takknemlige for at elevene forteller og deler, og at dere forstår at det ikke er en selvfølge. Dere kan f.eks si at det er lenge siden dere selv gikk på skolen, og at dere derfor ikke kan vite hvordan det er nå.

★ **Tåler at det ikke bare kommer positive ting.** La elevene gi konkrete råd til hvordan noe kunne blitt bedre i klasserommet eller på skolen. F.eks kan dere si at "det er bare elevene som AKKURAT kan vite hvordan det kjennes å gå i f.eks 5. klasse på denne skolen". Hvis elevene forteller om ting som kjennes dumt, er det viktig at dere viser og forteller at dere gjerne vil høre dette også.

DEL 2 - FORBEREDELSE

Bestemme tema

Før tilbakemeldinger og råd fra elevene innhentes, må tema og spørsmål for innhentingene bestemmes.

Hva ønsker voksne

Den voksne som skal hente inn råd kan sammen med andre voksne på skolen, finne ut om det finnes konkrete saker/tema som voksne tenker at elevene kan gi reelle tilbakemeldinger og råd. For at det skal oppleves meningsfullt og viktig for elever å gjennomføre, må de kjenne at det som de bidrar med, trengs på ekte.

Hva ønsker elever

Tema kan også velges sammen med elevene. Dette kan den voksne gjøre gjennom å spørre elevene i en time - hvor de kan rekke opp hånden eller skrive på en lapp. Det kan også gjøres gjennom

Når tema er bestemt

Den voksne må i forkant gi elevene nok og forståelig informasjon. Den voksne må si hva den ønsker å få tilbakemeldinger på eller råd til, hvorfor det er viktig for den voksne og hva den har tenkt til å bruke det til. Den voksne må gi denne informasjonen, for at elevene skal kunne kjenne at det er viktig for voksne på skolen å få tilbakemeldinger og råd, og for at de vet hva som skal skje med det rådende eller tilbakemeldingene de gir.

Eksempler på setninger læreren kan si i klasserommet i forkant:

- "Jeg ønsker råd ..."
 - "... for at alle i denne klassen skal kunne lære best mulig"
 - "... sånn at timene blir mer spennende"
 - "... sånn at vi voksne på skolen kan prøve å forstå hva som gjør at dere elever kan trives"
 - "Jeg er nysgjerrig, og trenger å høre om disse temaene fra dere. Det er lenge siden jeg gikk på skolen. Så jeg vet ikke hvordan det kjennes, eller hva dere trenger akkurat nå"

Bilde fra introduksjon av oppdrag i undersøkelsen BESTEMME KLOKT

Praktiske forberedelser

Før selve gjennomføringen gjøres utstyr klart. Det trenger ikke å ta lang tid eller være komplisert. Hva som må gjøres, tilpasses ut fra verktøy som skal brukes.

Eksempler på utstyr/verktøy benyttet i undersøkelsen BESTEMME KLOKT

Klasserommet bør se litt annerledes ut når elevene skal gi tilbakemeldinger eller dele råd. Det finnes ulike måter å sette opp klasserommet. Velg noe som passer for opplegget som skal gjennomføres, eller tiden dere har til å forberede. Det bidrar ofte til at elevene kan komme inn til et rom som ser og kjennes litt annerledes ut, enn rommet de møter hver dag.

Eksempler:

- stoler i en ring eller puter i en ring på gulvet
- stoler i en halvsirkel mot evt tavle/bilder/smartboard
- pulter og stoler klar til eventuell jobbing i grupper eller postløype

Ekstra gøy

Her er noen ideer til hvordan planlegge et opplegg som kan gjøre at det kjennes litt ekstra viktig eller gøy å gi råd:

- Tema for hva tilbakemeldingene skal handle om, kan bestemmes i samarbeid med klassen. Samtidig kan dere finne ut hva det er viktig for elevene å si noe om.
- Rektor kan inviteres inn i klassen, eller sende en hilsen til elevene. Tema kan da bestemmes ut fra spørsmål som rektor på en skole trenger direkte tilbakemeldinger fra elevene på
- En lokalpolitiker kan inviteres inn i klassen, eller sende en hilsen til elevene. Politikerens kan inviteres til å stille spørsmål om tema som den er nysgjerrig på å vite hva elevene tenker om. Alternativt kan den stille seg åpen og lytte til det tema som elevene har jobbet med
- Et tema som diskuteres i kommunen eller nasjonalt for tiden, kan elevene si sin mening om. Forbered enkle spørsmål som gjør det mulig for elevene å gi innspill.

DEL 3 - VERKTØY

Her er beskrivelser av verktøy som kan brukes for innhenting av tilbakemelding eller råd. Verktøyene kan brukes ett og ett, eller som del av et større opplegg. Verktøyene kan også brukes sammen i en postløype. Se del 4.

1-2-3

Mål: Elever får gitt kjappe tilbakemeldinger om hva som er viktig for dem

Tid: 15-20 min

Utstyr: ark med påstander, penner

Gjennomføring:

- Den voksne deler ut et ark til hver elev hvor det står 3-8 påstander
- Elevene sitter én og én, og nummerer påstandene hvor 1 er viktigst
- Elevene velger selv om de vil skrive navn på arket

Forslag til påstander:

- ❖ Jeg vil være med å bestemme hvor mye lekser vi skal ha
- ❖ Jeg vil være med å bestemme at det skal være lov å være inne i friminuttene
- ❖ Jeg vil være med å bestemme hvordan friminuttene skal være - når de skal være, hvor lenge de skal vare, og hva vi kan gjøre i dem
- ❖ Jeg vil være med å bestemme hva vi skal lære om i klassen
- ❖ Jeg vil være med å bestemme hvilke måter hver elev kan jobbe på, så vi lærer bedre
- ❖ Jeg vil være med å bestemme hvilke måter læreren skal lære bort på i timene

Hvordan oppsummere svarene:

- Tell hvor mange elever som har gitt de ulike påstandene nummerering 1,2,3 osv.
- De påstandene som flest elever har nummerert som 1,2 og 3 må da prioriteres

Postkort

Mål: Elever får gitt råd til hvordan voksne kan være for å kjennes trygge for dem

Tid: 15-20 min

Utstyr: ark, penner, evt. noe å pynte med

Gjennomføring:

- Elevene skriver et kort til en voksenrolle på skolen, f.eks kontaktlærer, helsesykepleier, miljøarbeider
- I postkortet skriver de hva som er viktig for dem at den voksne gjør for at de skal kjenne seg trygge
- Elevene velger selv om de vil skrive navn eller ikke på postkortet

Hvordan oppsummere svarene:

- Samle postkortene og noter hvilke råd som kommer frem
- Tell opp hvilke råd som blir nevnt flere ganger, disse må da prioriteres

Lapp i hatt

Mål: Elever gir læreren kjappe tilbakemeldinger om skolehverdagen. Læreren justerer og utvikler læringsmiljøet ut ifra disse tilbakemeldingene

Tid: 15-20 min

Utstyr: Hatt, lapper i to forskjellige farger

Gjennomføring:

- Elevene får tre lapper i hver farge. En farge til fint, en til dumt og en til å gi råd
- Elevene velger om de vil skrive navnet sitt på lappene
- Læreren sier hva han/hun ønsker tilbakemelding på (se forslag). Læreren ber elevene skrive hva som er bra, dumt og hvilke råd de har for at noe kan bli bedre
- Etterhvert som elevene er ferdige med å skrive på lappene, puttes lappene i hatten.

Hvis mer tid kan brukes:

- Når alle elevene har levert setter de seg i en halvsirkel
- Læreren blander lappene og leser så opp fra lappene. Klassen snakker sammen om det som kommer frem. Hvis noen av elevene vil fortelle hvilken lapp de har skrevet, er det viktig at læreren takker for råd og for at de tør å dele

Læreren må uansett være tydelig på hvordan resultatene skal følges opp og brukes til forbedring

Forslag til spørsmål:

- ❖ Hvordan var turen i dag?
- ❖ Hvordan syns du opplegget i norsktimen var idag?
- ❖ Hvordan har du likt gruppearbeidet denne uka?
- ❖ Hva synes du om elevsamtalen vi hadde?
- ❖ Hva ønsker du av meg som lærer?

Hvordan oppsummere svarene:

- Samle alle lapper for fint og legg erfaringer som handler om det samme sammen. Tell opp hvor mange som har skrevet de forskjellige erfaringene. De fine erfaringene som går mest igjen blir det som burde fokuseres på å fortsette med
- Samle alle lapper for dumt og legg erfaringene som handler om det samme sammen. Tell opp hvor mange som har skrevet de forskjellige erfaringene. De erfaringene som går mest igjen er det som burde fokuseres på å endre eller stoppes med
- Samle alle lapper med råd og legg de rådene som handler om det samme sammen. Tell opp hvor mange som har skrevet de forskjellige rådene. De rådene som går mest igjen er de som burde prioriteres

Hurtigsortering

Mål: Elevene bruker lapper og plasserer under kategoriene som er viktigst for dem

Tid: 15-20 min

Utstyr: Laminerte lapper med påstander/ideer/temaer, lærertyggis, ipad/mobiler

Gjennomføring:

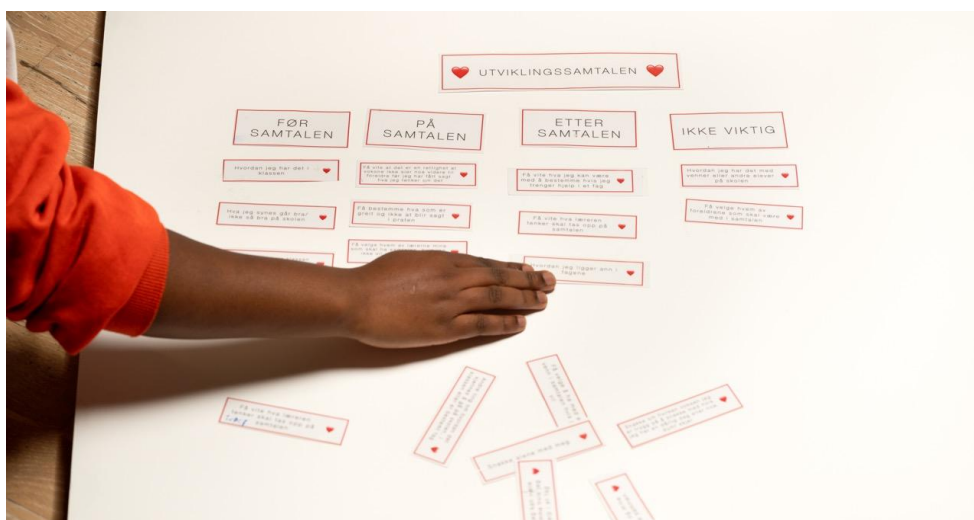
- Den voksne har lagt klar hovedlapper (f.eks IKKE VIKTIG, VIKTIG), gjerne festet med lærertyggis, sånn at de sitter fast i pulten
- Den voksne har også laget med påstander, som hver elev skal sortere under hovedlappen de mener påstanden passer til
- Når elevene har sortert, tar de eller den voksne, et bilde av det de har sortert

Forslag til påstander, hvis tema f.eks. er "Hva gir deg lyst til å lære?":

- ❖ At læreren viser at de er engasjert i faget
- ❖ At læreren viser at de bryr seg om oss elevene
- ❖ Å ha venner i klassen
- ❖ Å være med å bestemme hvilke måter vi vil lære på
- ❖ Å være med å bestemme hvordan vi vil bli vurdert
- ❖ Å være med å bestemme litt hvilke temaer vi skal lære om
- ❖ At læreren forklarer hvorfor vi lærer noe når vi starter på et nytt tema
- ❖ Å ha gruppearbeid
- ❖ Å ha time ute
- ❖ Å vise frem det vi har lært med å lage film, podcast, sang eller på andre kreative måter

Hvordan oppsummere svarene:

- Samle alle bildene av sorteringene
- Tell over hvor mange ganger hver påstand står under de ulike hovedlappene
- De påstandene som flest elever har valgt under samme hovedlapp, må prioriteres
- Påstandene som går igjen kan danne grunnlag for hva du spør elevene om senere, hvis du ønsker dypere forklaringer eller råd til hvordan de tenker noe kan gjøres

Ønskebrønn

Mål: Få frem hva elevene ønsker seg mer av i skolehverdagen

Tid: 15-20 min

Utstyr: Lapper, bøtte eller eske, stoff, maling eller papir til å dekorere

Gjennomføring:

- Elevene kan jobbe alene, to og to eller i små grupper
- Elevene skal svare på et spørsmål av gangen (se forslag)
- Elevene får smålapper og skal skrive et ønske, eller noe som er viktig for dem på hver lapp. De kan skrive på maks tre lapper hver
- Alle ønskene legges i "ønskebrønnen"
- Lappene trekkes opp en etter en og ønskene blir lest opp
- Når alle ønskene er lest opp kan de sorteres på veggen eller på plakater, som elevene kan pynte sammen med læreren og henge opp i klasserommet eller et annet sted på skolen til inspirasjon

Forslag til spørsmål:

- ❖ Hva ønsker jeg mer av i klassen?
- ❖ Hva ønsker jeg mer av på skolen?
- ❖ Hva kan skolen gjøre for at vi skal lære mer?
- ❖ Hva ønsker jeg mer av fra de som går i klassen min?
- ❖ Hva kan jeg bidra mer med i klassen?
- ❖ Hvordan vil jeg at lærere og elever skal ha det på skolen?
- ❖ Hva bør det skje mer av i friminuttene?

Hvordan oppsummere svarene:

- I tillegg til at lappene henges opp, kan den voksne telle hvilke ønsker som går mest igjen. Ønskene kan da prioriteres ut fra rekkefølgen på hvor mange som har ønsket det samme

Rådgiverne kommer!

Mål: Elevene gir viktige tilbakemeldinger og råd om skolen, som de voksne kan følge opp og jobbe videre med

Tid: 45 min

Utstyr: Esker, lapper, penner

Gjennomføring:

- Lærere, sosiallærer, helsesykepleier, ledelsen eller politikere lager spørsmål til elevene om noe de trenger elevenes tilbakemeldinger og råd på
- En voksen skriver hvert av spørsmålene som skal brukes, på hvert sitt A4-ark
- Hvert av arkene limes på hver sin eske. Lag hull i hver eske, sånn at det kan puttes lapper i dem
- Eskene settes på bord som er spreidd rundt i rommet. Penner og lapper legges på hvert bord
- Elevene skriver svarene sine på lappene. De kan maks skrive to svar (to lapper) til hvert spørsmål
- Alle elevene får mulighet til å svare på alle spørsmålene
- Lappene skrives inn på pc/nettbrett av en voksen som ikke kjenner elevenes håndskrift. Svarene må ikke tolkes eller gjøres om på
- Svarene oppsummeres i kategorier (se hvordan oppsummere svarene under)
- Den voksne forteller elevene hvilke svar som gikk mest igjen
- Klassen presenterer resultatene for de som ønsker elevenes erfaringer og råd. Det kan brukes bilder, film eller andre visuelle måter
- Klassen kan be de som hører på presentasjonen om å fortelle hvordan de skal bruke svarene fra elevene
- Klassen og den voksne kan til slutt prate sammen om hvordan de opplevde aktiviteten

Forslag til spørsmål:

- ❖ Når er det trygt i klasserommet?
- ❖ Når er det ikke trygt i klasserommet?
- ❖ Hva er bra i friminuttene?
- ❖ Hva er ikke så bra i friminuttene?
- ❖ Hvordan merker du at en voksen er god eller snill?
- ❖ Når er det utrygt med en voksen?
- ❖ Hva er bra med skolereglene?
- ❖ Hva er ikke så bra med skolereglene?
- ❖ Hvordan hadde skolereglene vært, hvis du hadde laget dem?
- ❖ Når lærer du mye på skolen?
- ❖ Når lærer du ikke så mye på skolen?

Hvordan oppsummere svarene:

- Samle alle lapper fra en eske, og sorter dem etter tema. Lapper med samme tema kan legges sammen. Tell opp hvor mange som har skrevet lapper om samme tema. De temaene som går mest igjen er de som elevene kan presentere. Gjør dette for hver eske

Bestemme-plan

Mål: Deltakerne blir bevisste på at de har rett til å si noe om ting som skal bestemmes som påvirker dem. Gjennom dette verktøyet får den voksne forståelse for hva som er viktig for elevene å være med på å bestemme over.

Tid: 45 min

Utstyr: Ark, skrive-og tegnesaker

Gjennomføring

- Del inn i grupper på fire til fem
- Hver gruppe får sitt ark med overskriften: "Dette er viktig at elever er med på å bestemme PÅ SKOLEN"
- Hver av gruppene begynner å snakke sammen om hva som er viktig for dem, og for alle elever, å få være med på å bestemme, og skriver det ned på arket. De kan lage en liste, eller en sol med en idé per solstråle, eller en annen måte som de synes er fin å få frem ideene
- Gruppene presenterer for hverandre, og den voksne stiller spørsmål for å få frem forklaringene på **hvorfor** det er viktig, og **hva som blir forskjellen** når elever får være med på å bestemme de tingene elevene har skrevet ned
- Hver gruppe velger ett av punktene fra plakaten og lager en plan for hvordan det punktet kan bli virkelighet
- Samlingen avsluttes med en presentasjon av planen og den voksne stiller utdypningsspørsmål til både løsningene og begrunnelsene

Hvordan oppsummere svarene:

- Samle arkene fra hver gruppe og skriv ned rådene, kategorisert etter tema ut ifra det elevene har svart
- Tell opp hvor mange som har skrevet råd om samme tema
- Under hver gruppe med råd kan den voksne skrive inn hva gruppene svarte på **hvorfor** det er viktig og **hva som blir forskjellen** hvis elever får være med å bestemme det
- Rådene må da prioriteres ut fra rekkefølgen på hvor mange grupper som har gitt samme råd

Glødebarometer

Mål: Voksne finner ut hva elever gløder for og har lyst til å gjøre noe med, innenfor et tema, på skolen eller i klassen

Tid: 45 min

Utstyr: Papirrull, store plakater eller flipoverark. Tusjer, Post it- lapper

Gjennomføring

- Den voksne limer sammen plakater, eller bruker papirrull, for å lage et langt ark. Tegner et barometer fra topp til bunn, med målestreker på
- Den voksne velger et avgrenset tema de skal lage Glødebarometeret på.
- Deltakerne sitter en og en og får tre post it-lapper hver. På lappene skriver de hva de gløder for å forandre
- Hver deltaker skal nå plassere sine lapper på Glødebarometeret. Den av lappene de gløder mest for, setter de langt oppe på barometeret. Om en er mindre viktig settes den lengre nede

Presentasjon

- Deltakerne samles i en sirkel. Hver gruppe presenterer sine plakater, hver på gruppa bør si litt hver. Deltakerne trenger ikke presentere sine egne lapper, men om noen ønsker å si litt mer om "sitt eget" kan de gjøre det
- Deretter snakker dere om hvordan dere kan få rom og plass til det folk gløder for. Om en gløder for å gjøre noe med trivselen i klassen, for eksempel, hvordan kan dere få det til? Hvorfor kan det noen ganger være vanskelig å si hva en har lyst til å forandre? Hvordan må andre være for at du skal få lyst til å forandre noe? Har dere opplevd å gløde veldig for noe som bare møter motstand og så ga dere opp?
- Glødebarometeret kan gjerne bli del av en utstilling på skolen, eller henges opp på veggen i klasserommet eller på skolen
- Hver gang noe av det som står der blir gjort, kan dere sette en rød prikk på glødetavla. Til slutt vil kanskje plakaten virkelig gløde i rødt

Forslag til temaer:

- Hva gløder du for å forandre i miljøet i klassen?
- Hva gløder du for å forandre i timene?
- Hvilke fag gløder du for å forandre? Hva gløder du for å forandre i det faget?
- Hva gløder du for å forandre på hele skolen?
- Hva gløder du for at alle elever skal få lov til å si sin mening om + være med å bestemme?
- Hva gløder du for å forandre når skolen skal ansette nye lærere?
- Hva gløder du for å forandre når skolen skal ansette nye miljøarbeidere?
- Hva gløder du for å forandre med steder/rom/arealer på skolen?
- Hva gløder du for å forandre når det skal være presentasjoner i klassen?
- Hva gløder du for å forandre når det skal være gruppearbeid i klassen?
- Hva gløder du for å forandre når klassen skal gjøre noe hyggelig sammen?

Hvordan oppsummere svarene:

- Samle inn Glødebarometerne og skriv ned rådene, kategorisert etter tema ut ifra det elevene har svart
- Tell opp hvor mange som har skrevet råd om samme tema
- Rådene må da prioriteres ut fra rekkefølgen på hvor mange grupper som har gitt samme råd

Ønskevoksen

Mål: Hente inn deltakernes råd til hvilke egenskaper som er viktige i de voksne som kjennes gode og trygge for dem

Tid: 45 min

Utstyr: Plakater, skrive- og tegnesaker, post it-lapper, klistremerker og annet til å dekorere plakaten.

Gjennomføring:

- Deltakerne jobber i grupper på fire til fem
- Hver gruppe skal tegne omrisset av en person på en plakat. Tittel skal lages etter hvilket tema samlingen har
- Hver deltaker får post it-lapper og skal skrive stikkord på hvilke egenskaper de verdsetter hos den voksne som skal beskrives
- Så leser deltakerne opp lappene for hverandre, og blir enige om hvilke egenskaper som puttes på plakaten
- Gruppen kan også skrive, tegne, klistre og illustrere egenskapene på plakaten
- Nå har hver gruppe sin ønskevoksen
- Gruppene samles og presenterer plakaten for hverandre. Alle i gruppa bør si litt hver. Den voksne stiller fordypnings spørsmål

Hvordan oppsummere svarene:

- Samle inn plakaten fra hver gruppe og skriv ned alle egenskapene som er nevnt
- Kategorier egenskapene etter tema ut ifra det elevene har svart
- Tell opp hvor mange som har skrevet samme type egenskaper
- Lag en liste til deg selv, med egenskapene elevene har skrevet, hvor det er listet fra det flest har svart til det færrest har svart

Hvis jeg var skolesjef

Mål: Elevene får tenke stort om hva er de viktigste endringene de ville gjort på sin skole

Tid: 45 min

Utstyr: plakater og penner, eller mobil/iPad

Gjennomføring:

- Elevene kan jobbe alene eller i grupper på 2-3 stk
- Gruppen velger sine viktigste endringer
- Elevene velger hvordan de ønsker å presentere sine viktigste endringer, som plakat, podcast eller en kort film
- Elevene presenterer plakater, podcaster eller filmer for hverandre og den voksne

Hvordan oppsummere svarene:

- Skriv ned hva gruppene har valgt som sin viktigste endring
- Tell opp om noen endringer ble nevnt flere ganger
- De endringene flest elever har valgt, må da prioriteres

Bra/Dårlig-foto

Mål: Forsterke det elevene opplever er bra, og endre det de opplever er mindre bra i klassen og på skolen

Tid: 1-3 skoletimer

Utstyr: Kamera/mobil, prosjektor, nettbrett, printer, plakater, tusjer

Gjennomføring:

- Elevene deles inn i grupper på 4-5
- De velger tre ting som er bra og tre ting som er dårlig, knyttet til spørsmålet som er valgt
- Bildene planlegges ved å skrive eller tegne en skisse
- Elevene skal selv være fotografer og skuespillere
- Skissene vises til den voksne, før gruppa kan sette i gang med å ta bilder
- Bildene som er tatt vises på prosjektor, på nettbrett ELLER elevene printer de ut og lager fine plakater med dem
- På plakaten står overskriftene BRA og DÅRLIG. Elevene lager bildetekst til hvert av bildene. Snakkebobler og andre illustrasjoner kan også brukes

Presentasjon:

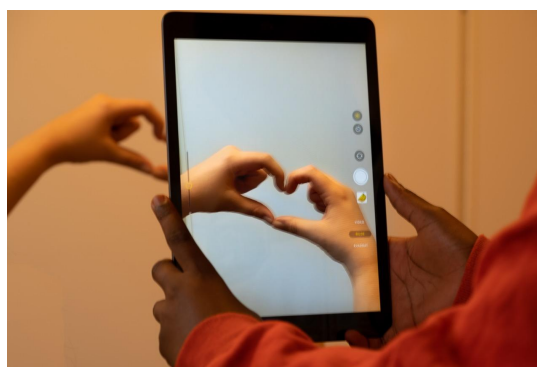
- Elevene setter seg i halvsirkel. Gruppene presenterer resultatene for hverandre. Hver gruppe sier litt om hva som er bra og hva som er dårlig. De andre elevene og den voksne kan stille spørsmål for å forstå
- Hver deltaker på gruppa bør presentere minst ett av bildene
- Den voksne noterer flittig underveis for at rådene kan tas med videre i arbeidet med klasse miljøet

Forslag til spørsmål:

- ❖ Hva er bra og hva er dårlig i klasserommet?
- ❖ Hva er bra og hva er dårlig i friminuttene?
- ❖ Hva gjør at du lærer godt og hva gjør at du lærer lite?

Hvordan oppsummere svarene:

- Gå gjennom notater fra presentasjonen og tell opp hvilke gode - og dårlige erfaringer som går mest igjen fra gruppene
- Rådene må da prioriteres ut fra rekkefølgen på hvor mange grupper som har gitt samme råd

Kjære rektor

Mål: Elevenes råd blir brukt som verdifulle innspill for å forbedre skolen

Tid: 1-2 skoletimer

Utstyr: plakat (hvis elevene ønsker)

Gjennomføring:

- Den voksne spør om hvem av elevene som har lyst til å presentere svar som har kommet frem gjennom proffklasseverktøy - til rektor
- Elevene får vite hvilke råd som gikk mest igjen i klassen, og forbereder hvordan de skal presentere dem til rektor
- Elevene velger selv hvilke temaer de ønsker å være med å forklare. Dette avklares og fordeles på forhånd
- Rådene kan presenteres gjennom Power Point, plakater, en sketch, en sang, en film
- Elevene kan få ulike roller, ut fra hva de ønsker og hva som kjennes trygt. De ulike rollene kan være å ha ansvar for å:
 - gjøre klart rommet, f.eks halvsirkel eller som et møterom
 - ønske rektor eller politiker velkommen
 - intro på presentasjonen eller møtet
 - forklare de viktigste punktene fra klassen

Presentasjon

- Rektor kan besøke klassen, eller så kan elevene besøke rektor sitt kontor
- Når elevene presenterer rådene, må den voksne og rektor lytte godt og vise at de er interesserte. De kan stille spørsmål til elevene om det de presenterer, hvis elevene synes det er greit
- Det er fint hvis rektor eller politikeren til slutt takker elevene og sier hvordan den tenker å bruke tilbakemeldinger og råd den har fått, inn i jobben sin. Da kan det kjennes mer verdt å være med å formidle
- Etter møtet kan elevene og den voksne ta en kort prat sammen om hvordan det kjentes å gi råd, og om noe skal gjøres annerledes neste gang for at det skal bli enda tryggere å forklare svar, eller for å få frem svarene fra elevene enda tydeligere

DEL 4 - POSTLØYPE

Verktøyene i del 3 kan også gjennomføres i en postløype, som består av mellom 3 og 6 verktøy. Da kan hver verktøy gjennomføres på litt kortere tid, og til sammen bli en postløype på mellom 1 og 2 skoletimer, avhengig av hvor mange verktøy som skal brukes i postløypen.

Eksempel på proffklasseverktøy som kan brukes i en postløype:

- 1-2-3
- Postkort
- Lapp i hatt
- Hurtigsortering
- Ønskebrønn

Den voksne kan også bruke andre verktøy som poster.

Mål: Elevene gir på varierte måter sine viktigste råd, erfaringer eller tilbakemeldinger - gjerne på et overordnet tema

Tid: 1 eller 2 skoletimer, avhengig av antall poster. Anbefalt tid per post er 15-20 minutter, inkludert 1-2 minutter tid på slutten hvor hver gruppe til å bevege seg til neste post

Utstyr: ark, penner, tidtaker, kart over løype (valgfritt), ark til poster (valgfritt), utstyr til hvert verktøy som er på postene

Gjennomføring:

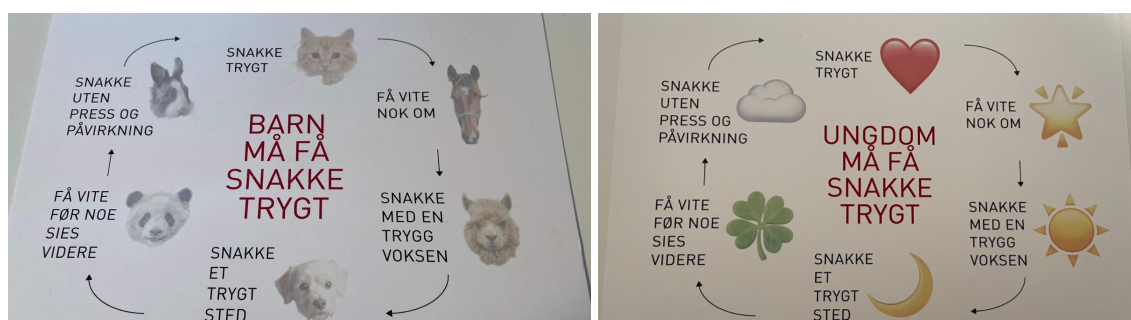
- Forklar postene KORT ved oppstart. Lengre forklaringer kan ligge som lapper på hver post
- Forklar ærlig og engasjert hva svarene/rådene på hver post skal brukes til
- Elevene deles inn i grupper på 2-5 elever, og beveger seg gjennom en postløype i klasserommet (eller i et annet rom på skolen)
- Hver post er et stopp, der elevene besvarer et eller flere bestemte spørsmål i grupper
- Den voksne beveger seg mellom gruppene, og forklar/vis der det trengs
- Opplegget er ferdig når hver gruppe har vært innom alle postene

Praktiske tips for gjennomføring:

- Sett opp grupper/pulter i klasserommet i en rekkefølge som gjør det enkelt å se hva som er neste post. Evt kan det lages et enkelt løypekart (se to eksempler på bildene under)
- Hver post kan tildeles en emoji eller et bilde av noe som er gjenkjennelig og moro for elevene, da kan man lett sende elevene videre til f.eks "hjerteposten"
- Print gjerne ut emojien eller bildet og legg på den aktuelle posten, så det er lett å se og manøvrere seg gjennom løypen
- Legg en lapp som forklarer spørsmålet eller oppdraget på hver post, slik at elevene kan begynne uten den voksne
- Legg penner, ark og annet utstyr som eventuelt trengs klart på forhånd
- Sette på en alarm, med musikk eller en lyd, som høres når gruppene skal bytte post

Eksempler på tema:

- Hvordan kan et fag bli nyttig?
 - post 1: hvordan kan lekser bli morsommere og mer motiverende?
 - post 2: hvilket tema vil dere snakke mer om?
 - post 3: på hvilke måter vil dere lære på og hvorfor?
- Hvordan kan det bli tryggere i klassen?
 - post 1: hva kan læreren gjøre? Hvordan kan læreren være (i stemmen, kroppsspråk, hvordan den snakker til elevene osv) for å være en trygg voksen?
 - post 2: hva kan andre elever gjøre eller si (i klasserommet, friminuttene osv)? Enten fortsette med eller gjøre annerledes?
 - post 3: har dere ønsker til aktiviteter eller andre ting klassen kan gjøre sammen for å bli tryggere på hverandre?

Eksempler på løypekart for de ulike postene, benyttet i barneskoleklasser og ungdomsskoleklasser i undersøkelsen SNAKKE TRYGT I SKOLEN

Eksempel på løypekart benyttet i proffklasser for prosjektet DU ER VIKTIG

DEL 5 - TILBAKEMELDINGER

Tilbakemelding TIL elevene

Etter oppsummering av svarene, fortell klassen:

- hvilke svar som gikk igjen
- hva du tenker å øve på/gjøre annerledes fremover
- at eventuelle forslag som ikke endres på i denne omgangen, også ble satt veldig pris på

Eksempel på hva du kan si:

"Tusen takk for masse gode råd! Nå har jeg sett på alt som kom inn og sett hva som går igjen fra mange. Fremover skal jeg prøve å få til at vi jobber på (eksempel: litt flere ulike måter i timen, og med litt mer aktivitet når vi lærer). Det kom også inn noen andre forslag, de er også kjempeviktige, men jeg tenkte å prøve dette først sånn at vi kan få til det skikkelig. Og så vil jeg prøve på de andre tingene litt etter hvert! Gleder meg masse til neste gang jeg skal få gode tips fra dere! Og så har jeg lyst til å sjekke med dere om en uke eller to om dere merker noen forskjell og hvordan dere synes det har vært."

Tilbakemelding FRA elevene

Etter å ha prøvd rådene fra elevene 1-2 uker, kan du bruke 5-10 min på slutten av en time for å spørre elevene om:

- de merker noen forskjell (om de føler de lærer bedre, får mer motivasjon, gleder seg mer til timene el.l.)
- noe er bedre/fortsatt kan gjøres annerledes
- de ønsker å gjøre mer/mindre av det som er prøvd, og evt. tips til hva som kan justeres

Hvorfor dette er fint å gjøre:

For at elevene skal kjenne at det har vært meningsfullt og viktig å dele tilbakemeldinger og råd er det lurt å ta i bruk de konkrete rådene som har kommet i klassen. Ved å konkret endre praksis i klassen, kan elevene kjenne at tilbakemeldingene og rådene deres er tatt på alvor. Det kan gjøre det mer motiverende å gi råd senere.